

Education at a Glance 2008: OECD Indicators

Summary in Polish

Edukacja w zarysie – 2008: wskaźniki OECD

Podsumowanie w języku polskim

- *Edukacja w zarysie*, publikacja wydawana przez OECD, stanowi roczne kompendium danych statystycznych dotyczących edukacji, porównywalnych w skali międzynarodowej.
- Wydanie z 2008 r. skupia się na dalszym rozwoju edukacji, w rezultacie którego obecnie 57% młodych osób kształci się na uniwersytetach.
- W sytuacji, gdy systemy edukacji stawiają czoła wyzwaniom związanym z rozwojem, porównania w skali międzynarodowej umożliwiają spojrzenie na nie z perspektywy działań podejmowanych w innych częściach świata.

Trudne wybory lub trudne czasy – w stronę zrównoważonych strategii inwestowania w rozwój edukacji

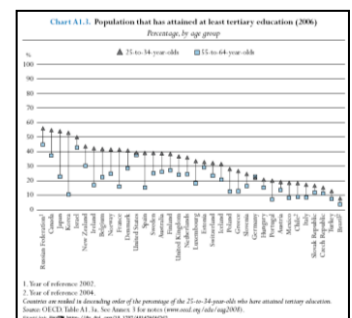
Rządy państw OECD stawiają ambitne cele przed swoimi systemami edukacji, oczekując od nich wzrostu zarówno ilościowego, jak i jakościowego. Jednak wielkość budżetu publicznego jest ograniczona, a sektor edukacji pozostaje w głównej mierze domeną publiczną. Czy zatem nakłady finansowe na edukację są wystarczające, by mogła ona sprostać dodatkowym wymaganiom stawianym przed nią teraz i w przyszłości?

W ujęciu ilościowym, od kilkudziesięciu lat obserwuje się stały wzrost uczestnictwa w kształceniu oraz liczby osób kończących naukę, a tempo tego procesu jest znacznie szybsze niż przewidywano w przeszłości. W większości państw OECD niemal wszyscy uczniowie kończą szkoły średnie II stopnia¹, natomiast największy wzrost odsetka kończących naukę odnotowano w sektorze szkolnictwa wyższego (**wskaźnik A3**). W 1995 r. naukę na poziomie szkolnictwa wyższego rozpoczynało 37% młodych ludzi, a obecnie odsetek ten w państwach OECD wynosi średnio 57% (**wskaźnik A2**). Prognozowanie przyszłych zmian na podstawie analiz trendów z przeszłości zawsze następuje z trudnością. Czy rozwój szkolnictwa wyższego będzie nadal przebiegał w tak szybkim tempie na skutek wzrastającego popytu na wysoko wykwalifikowanych pracowników? Czy raczej zatrzyma się na pewnym poziomie i nastąpi spadek względnych dochodów? Na początku XX wieku niewiele osób byłoby w stanie przewidzieć, że pod koniec tego stulecia uczestnictwo w kształceniu na poziomie średnim II stopnia w państwach OECD będzie zjawiskiem niemal powszechnym (**wskaźnik C2**). Równie trudno jest więc prognozować zmiany odsetka osób z wykształceniem wyższym pod koniec XXI wieku.

W chwili obecnej wyraźnie widać, że korzyści płynące z wykształcenia wyższego, zarówno w postaci wyższych zarobków, jak i lepszych możliwości zatrudnienia, stanowią silną zachętę do kontynuacji nauki na poziomie szkoły wyższej (**wskaźniki A8, A9 i A10**). Oprócz tego na rynku pracy odnotowano istotny wzrost zapotrzebowania na wysoko wykwalifikowanych pracowników (**wskaźnik A1**).

Sprostanie temu popytowi przy jednoczesnym zachowaniu odpowiedniej jakości kształcenia rodzi konieczność utrzymania wielkości wydatków na edukację na istniejącym lub wyższym poziomie oraz sprawniejszego zarządzania nimi. W ostatnich latach odnotowano istotny wzrost poziomu wydatków, zarówno w ujęciu bezwzględnym, jak i w kontekście udziału w budżecie publicznym. W

Wykres A1.3 Odsetek populacji o wykształceniu co najmniej wyższym (2006)

¹ W przełożeniu polskiego systemu edukacji na klasyfikację ISCED termin szkoły średnie I stopnia (lower secondary – ISCED 2) odpowiada w Polsce gimnazjom, zaś termin szkoły średnie II stopnia (upper secondary – ISCED 3) – szkołom ponadgimnazjalnym bez policealnych i pomaturalnych. Gdy w tekście jest mowa o szkołach średnich oznacza to wszystkie w/w typy szkół.

ciągu ostatnich dziesięciu lat całkowita kwota środków finansowych przyznawanych instytucjom edukacyjnym na wszystkich poziomach kształcenia wzrosła we wszystkich państwach, a w samym okresie 2000–2005 średnio o 19% (**wskaźnik B3**). Do 2005 r. państwa OECD przeznaczały 6,1% całkowitego PKB na edukację na wszystkich poziomach, z czego 86% pochodziło ze źródeł publicznych. Większość spośród 28 państw OECD (z 7 wyjątkami) przeznaczało na edukację co najmniej 5% PKB (**wskaźnik B2**). Kolejnym wyraźnym efektem działań podejmowanych przez organy rządowe był odnotowany w okresie 1995–2005 wzrost wydatków publicznych na edukację o ponad jeden punkt procentowy w odniesieniu do całości wydatków publicznych, tj. z 11,9% do 13,2% w 2005 r. Wielkość wydatków na szkolnictwo we wszystkich państwach, z wyjątkiem Kanady, Francji, Węgier, Portugalii i Szwajcarii, rosła niemal równie szybko jak wielkość wydatków publicznych w innych sektorach (**wskaźnik B4**).

Oprócz zwiększenia wydatków publicznych na edukację, państwa OECD rozpoczęły poszukiwanie nowych źródeł finansowania w związku z szybkim wzrostem liczby kształcących się (w szczególności na poziomie szkół wyższych) oraz w celu zwiększenia zasobów instytucji edukacyjnych (**wskaźnik B3**). Mimo że 86% nakładów na szkolnictwo wszystkich poziomów nadal pochodzi ze źródeł publicznych, w latach 1995–2005 odnotowano szybszy wzrost wielkości wydatków prywatnych w porównaniu z publicznymi w niemal trzech czwartych państw uwzględnionych w badaniu. W niektórych z nich wielkość pochodzących z sektora prywatnego środków finansowych przeznaczanych na instytucje szkolnictwa wyższego jest na tyle wysoka, że pozwala zakwestionować pogląd o zasadniczej roli państwa w finansowaniu szkolnictwa wyższego. W istocie pogląd ten jest stopniowo wypierany przez inne podejście. Zakłada ono, że dochody generowane przez szkolnictwo trafiają zarówno do sektora publicznego, jak i prywatnego. W związku z tym koszty oraz obowiązek zapewniania edukacji powinny zostać rozdzielone między podmioty będące bezpośrednimi beneficjentami i ogół społeczeństwa (np. gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa i organy rządowe), przynajmniej na poziomie szkolnictwa wyższego (**wskaźnik B3**).

Wysiłki zmierzające do zwiększenia inwestycji w edukację znajdują wyraźne odzwierciedlenie we wskaźnikach dla bieżącego roku. Pozostaje jednak pytanie, czy wzrost wydatków na szkolnictwo odpowiada zmianom demograficznym i strukturalnym, jakie miały miejsce w ciągu ostatniej dekady. **Wskaźniki B1 i B2** pokazują, że wydatki na szkolnictwo podstawowe i średnie rosły w tempie szybszym niż liczba osób kształcących się we wszystkich krajach w okresie 1995–2005, a nawet szybciej niż PKB na mieszkańca w ponad trzech czwartych z nich. W latach 2000–2005 wielkość wydatków w przeliczeniu na ucznia szkoły podstawowej i średniej wzrastała wprawdzie w tempie wolniejszym niż w okresie 1995–2000, jednak odnotowano wówczas wzrost wydatków na edukację o co najmniej

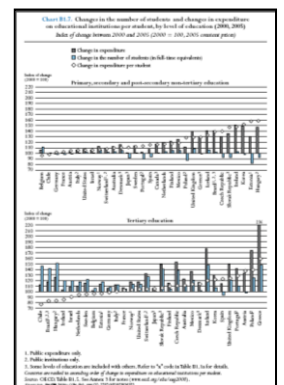
30% w ośmiu państwach OECD oraz w krajach partnerskich (**wskaźniki B1 i B2**). W związku z tym w ostatniej dekadzie nastąpiło znaczne zwiększenie dostępnych środków w przeliczeniu na ucznia szkoły podstawowej i średniej. Ponadto w 23 spośród 30 państw OECD odsetek uczniów w wieku od 5 do 14 lat w populacji zmniejszy się w ciągu kolejnych dziesięciu lat (**wskaźnik A11 w publikacji Edukacja w zarysie – 2006**), co oznacza, że środki przypadające na ucznia szkoły podstawowej i średniej mogą nadal się zwiększać, jeśli całkowite nakłady budżetowe na oświatę utrzymają się na takim samym poziomie i będą przeznaczane na działania zmierzające do poprawy jakości nauczania oraz wyników uczniów.

Jednak na poziomie szkolnictwa wyższego sytuacja jest odmienna. W niektórych państwach w okresie 1995–2005 wydatki na studenta szkoły wyższej spadły wskutek utrzymania stałego poziomu wydatków przy wzroście liczby studentów. W świetle takiej tendencji wzrostowej oraz napływu studentów do obszaru OECD, co wiąże się z dodatkowym obciążeniem budżetu państw, w których studenci zagraniczni nie ponoszą w całości kosztów kształcenia, można uznać, że bez dodatkowych inwestycji tempo spadku wydatków jednostkowych może nawet ulec przyspieszeniu (**wskaźnik C3**). Utrzymywanie się bieżących tendencji może także zwiększyć różnice w poziomie finansowania między poszczególnymi państwami. W 2005 r. wydatki na studenta szkoły wyższej w jednym kraju mogły być nawet siedmiokrotnie wyższe niż w innym, wahając się od 3421 USD w Federacji Rosyjskiej do ponad 20 000 USD w Szwajcarii i Stanach Zjednoczonych (**wskaźnik B1**).

W związku z tym, przynajmniej w kontekście szkolnictwa wyższego, wyraźnie uwidaczniają się wyzwania w obszarze finansów. Równie oczywisty jest fakt, że samo zwiększenie nakładów będzie działaniem niewystarczającym. Konieczne będzie także sprawniejsze wykorzystanie środków w ramach inwestycji w edukację. Departament Gospodarczy OECD dokonał analizy tego problemu i oszacował, że przy zachowaniu bieżącego poziomu finansowania państwa OECD mają możliwość podniesienia wyników nauczania o średnio 22% (**wskaźnik B7 w publikacji Edukacja w zarysie – 2007**). Analiza daje obraz skali działań, jakie muszą zostać podjęte w celu przekształcenia szkolnictwa w sposób podobny do innych dziedzin oraz zapewnienia większego znaczenia ponoszonych na edukację środków. Z badania PISA wynika także, że zależność między inwestowanymi w edukację zasobami finansowymi i wynikami nauczania w różnych krajach jest w najlepszym razie umiarkowana, co sugeruje, że środki finansowe stanowią niezbędny, aczkolwiek niewystarczający warunek uzyskania wysokiej jakości kształcenia.

W tegorocznym wydaniu publikacji *Edukacja w zarysie* kwestia ta została omówiona dokładniej (**wskaźnik B7**). Zwrócono uwagę na wybory, jakich dokonują państwa przy inwestowaniu swoich środków, w tym na zachowanie odpowiedniej równowagi między takimi

Wykres B1.7 Zmiany liczby uczniów oraz wielkości wydatków na instytucje oświatowe w przeliczeniu na ucznia, według poziomu kształcenia (2000, 2005)

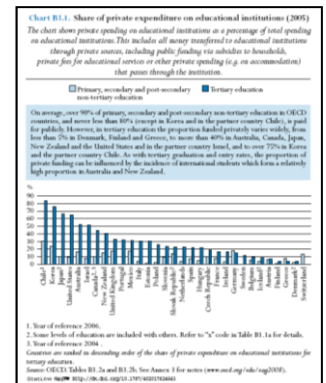
czynnikami jak liczba godzin spędzanych przez uczniów w klasie, liczba lat pobierania nauki w szkole, liczba godzin pracy nauczycieli, wielkość klas (przybliżony wskaźnik) oraz pensje nauczycieli (**wskaźniki C4, D1, D2, D3 i D4**). Wyniki analiz wykazują, że mimo podobnych poziomów wydatków na edukację rozwiązania dotyczące kształcenia w szkołach średnich II stopnia w poszczególnych krajach są bardzo zróżnicowane. Po części wyjaśnia to brak prostej zależności między całkowitą wielkością wydatków na edukację i wynikami uczniów. Przykładowo, w Korei i Luksemburgu koszty wynagrodzenia nauczycieli w przeliczeniu na ucznia (wyrażone jako odsetek PKB na mieszkańca w celu wyrównania istotnych różnic w dochodzie krajowym tych państw) są znacznie wyższe od średnich kosztów w państwach OECD (odpowiednio 15,5% i 15,2% w porównaniu z 10,9% na obszarze OECD). Podczas gdy w Korei środki finansowe przeznaczane są na stosunkowo wysokie wynagrodzenie nauczycieli, co skutkuje dość dużą liczebnością uczniów w klasach, w Luksemburgu wyższe od średnich koszty wynagrodzenia nauczycieli w przeliczeniu na ucznia wynikają niemal w całości z bardzo małej liczebności klas (**wskaźnik B7**). Aby zwiększyć wydajność usług w zakresie szkolnictwa, państwa będą musiały dokonać dokładnej analizy potencjalnych działań oraz zbadać, w jaki sposób dokonywane wybory przekładają się na stosunek wartości do kosztów.

Analiza uwidoczniła również kilka innych trendów. W państwach z najniższym poziomem kosztów wynagrodzenia nauczycieli w przeliczeniu na ucznia szkoły średniej II stopnia (wyrażonym jako odsetek PKB na mieszkańca) taka sytuacja wynika przede wszystkim ze stosunkowo niskiego udziału wynagrodzeń w PKB na mieszkańca. Ma to miejsce na Islandii, w Irlandii, Norwegii, Polsce, Republice Słowackiej oraz w Szwecji. Jednym z wyjątków jest Meksyk, gdzie koszty wynagrodzenia nauczycieli w odniesieniu do PKB na mieszkańca są znacznie wyższe od średniej na poziomie OECD, co z kolei jest kompensowane przez większą liczebność klas (**wskaźnik B7**).

Państwa, w których następuje wzrost wydatków w przeliczeniu na ucznia, muszą dokładnie zbadać, na co są one przeznaczane.

Wzorce finansowania, jakie wykształciły się na poziomie szkolnictwa wyższego, różnią się od wzorców charakteryzujących szkolnictwo podstawowe i średnie. Pierwsza z różnic dotyczy wykorzystania prywatnych źródeł finansowania, co jest zjawiskiem znacznie częstszym w szkolnictwie wyższym. Tego typu finansowanie pokrywa średnio 27% całkowitych wydatków na edukację, w Australii, Japonii, Stanach Zjednoczonych oraz w kraju partnerskim – Izraelu przekracza ono poziom 50%, natomiast w Korei i kraju partnerskim – Chile wynosi ponad 75% (**wskaźnik B3**). Równowaga między finansowaniem ze źródeł prywatnych i publicznych z jednej strony oraz możliwość zapewnienia przez państwa różnorodnych form dotacji publicznych dla instytucji szkolnictwa wyższego z drugiej stanowią dwa czynniki, które umożliwiają zrozumienie głębokich różnic

Wykres B3.1 Udział nakładów prywatnych w finansowaniu instytucji oświatowych (2005)

Wykres B7.1 Wpływ różnych czynników na koszty wynagrodzenia nauczycieli w przeliczeniu na ucznia, wyrażone jako odsetek PKB na mieszkańca, na poziomie szkół średnich II stopnia (2004)

w podejściach do finansowania szkolnictwa wyższego. Niektóre państwa znalazły nowe, prywatne źródła finansowania, inne zwiększyły poziom wydatków publicznych, natomiast pozostałe kraje coraz częściej borykają się z problemem zachowania równowagi między wzrastającą liczbą studentów a utrzymaniem jakości kształcenia.

W krajach nordyckich zwiększono poziom uczestnictwa w kształceniu wyższym, przeznaczając olbrzymie kwoty z budżetu publicznego na szkolnictwo wyższe, przy czym środki pieniężne służyły wsparciu instytucji, studentów i gospodarstw domowych. Takie działanie potraktowano jako inwestycję, która przynosi wysokie korzyści jednostkom i społeczeństwu. W innych państwach, takich jak Australia, Kanada, Japonia, Korea, Nowa Zelandia, Wielka Brytania i Stany Zjednoczone, zwiększono liczbę studentów dzięki przeniesieniu części kosztów kształcenia na studentów i ich rodziny. W wielu ze wspomnianych wyżej państw wysokość czesnego ustalają instytucje (zwykle określając górny pułap). Może się ona różnić w zależności od perspektyw zatrudnienia studentów i ich spodziewanego poziomu zarobków po ukończeniu studiów (**wskaźnik B5**). Tego typu działaniom zwykle towarzyszą programy wsparcia finansowego studentów z rodzin mniej uprzywilejowanych w postaci kredytów lub stypendiów. Wszyscy studenci mają także możliwość wzięcia kredytu na korzystnych warunkach. Przykładowo Australia i Nowa Zelandia udostępniają dodatkowo programy kredytowe uzależnione od dochodów, przeznaczone na pokrycie kosztów czesnego, z których mogą skorzystać wszyscy studenci, a także programy wsparcia finansowego oparte na ocenie dochodów, przeznaczone na pokrycie kosztów utrzymania, oraz stypendia, których celem jest pokrycie części ogólnych kosztów kształcenia oraz zakwaterowania i które przeznaczone są dla studentów pochodzących z rodzin o niższym statusie społeczno-ekonomicznym. Dzięki takim działaniom uniknięto sytuacji, w której dostęp studentów z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym do szkolnictwa wyższego byłby ograniczony.

Z kolei wiele państw europejskich nie zwiększyło poziomu inwestycji w szkoły wyższe w zakresie, który umożliwiłby utrzymanie dotychczasowego poziomu wydatków przypadających na studenta, a jednocześnie nie zezwalają one uczelniom na pobieranie czesnego. W związku z tym narastają problemy budżetowe takich instytucji, co ostatecznie może odbić się negatywnie na jakości oferowanych studiów. W celu uwidocznienia skali problemu wystarczy porównać średni poziom wydatków przypadających na studenta szkoły wyższej w większości państw europejskich i w Stanach Zjednoczonych. W chwili obecnej poziom wydatków w Europie jest niższy od poziomu w USA o ponad połowę. Wprawdzie dokonanie wyboru między wzrostem wydatków publicznych a większym udziałem finansowania ze źródeł prywatnych jest trudnym zadaniem, jednak niepodjęcie żadnego działania w obliczu wzrastającego zapotrzebowania na szersze i wyższej jakości usługi szkolnictwa wyższego nie jest już opcją, którą można zastosować.

Na dalszych etapach rozwoju systemów edukacji państwa będą musiały przyjąć podejście wielotorowe w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu finansowania edukacji. Oprócz priorytetyzowania wydatków na edukację w ramach rozdzielania środków budżetowych być może będą musiały one przeanalizować możliwości zwiększenia udziału finansowania ze źródeł prywatnych na poziomie szkolnictwa wyższego, określić obszary, w których niezbędna jest poprawa jakości w obrębie systemu szkolnictwa, a także opracować metody bardziej efektywnego wykorzystania środków. Wyzwaniem jest osiągnięcie tych celów przy jednoczesnym zapewnieniu równego dostępu do kształcenia. Wskaźniki pokazują, że w wielu krajach uczniowie znacznie częściej trafiają na studia wyższe, jeśli ich ojcowie mają wykształcenie wyższe. Wynika z tego wniosek, że konieczne jest wdrożenie środków promujących postęp międzypokoleniowy w kontekście wykształcenia. Zwiększenie dotacji publicznych oraz osiągnięcie odpowiedniej równowagi między pomocą finansową w postaci kredytów studenckich i stypendiów może wyrównać szanse w dostępie do szkolnictwa wyższego. Według niektórych analiz stypendia mogą stanowić w porównaniu z kredytami znacznie skuteczniejszy środek zachęty do kontynuowania nauki przez uczniów pochodzących z rodzin o niskim statusie społeczno-ekonomicznym. Z drugiej strony kredyty mogą okazać się korzystną opcją dla studentów należących do pozostałych kategorii społeczno-ekonomicznych (**wskaźniki A7 i B5**).

Pomijając kwestię przeznaczenia środków, na wzrost odsetka absolwentów szkół wyższych oraz zmniejszenie poziomu wydatków może także wpłynąć poprawa mechanizmów informacyjnych umożliwiających uczniom dokonywanie świadomych wyborów kierunku studiów, gdyż według danych dostępnych dla 19 państw OECD średnio 31% studentów nie kończy studiów, na które się zapisali (**wskaźniki A3 i A4**).

Charakterystyka **wskaźnika A1** sugeruje także, że ważnym zadaniem jest dostosowanie kierunków studiów, których absolwenci mają niekorzystną pozycję na rynku pracy, do rosnącego zapotrzebowania na zasoby ludzkie w konkretnych sektorach. W państwach OECD odsetek dostępnych na rynku pracy stanowisk dla pracowników wykwalifikowanych jest zwykle większy od potencjalnej liczby osób posiadających wyższy poziom wykształcenia oraz kwalifikacje zawodowe odpowiadające wymaganiom takich stanowisk.

Zarządzanie wzrostem i rozwojem systemów edukacji w sposób ułatwiający dostęp, podnoszący jakość oraz zwiększający stosunek wartości do kosztów stanowi trudne wyzwanie. Państwa będą musiały znaleźć metody rozwiązania tych problemów. Społeczeństwo wiedzy będzie nadal się rozwijać, stwarzając zapotrzebowanie na zdolnych, wysoko wykwalifikowanych i innowacyjnych obywateli. Wzrost odsetka osób kształcących się sugeruje, że młodzi ludzie i ich rodziny są tego świadomi. Mimo że przewidzenie poziomu wzrostu

uczestnictwa w kształceniu na poziomie szkół wyższych nie jest możliwe, państwa muszą stworzyć zrównoważone systemy finansowania, które będą w stanie sprostać wymogom, jakie postawi przed nimi wzrastająca liczba studentów. W przeciwnym wypadku powstanie ryzyko polaryzacji społeczeństwa wiedzy, w którym wyraźnie zaznaczy się podział na osoby, które mogą pozwolić sobie na kształcenie, i na te, których na nie nie stać.

Państwa będą musiały dokonać trudnych wyborów. Jednym z głównych celów tegorocznego wydania publikacji *Edukacja w zarysie* jest przedstawienie sposobów podejmowania takich decyzji w różnych krajach. Aby jednak określić optymalne w warunkach typowych dla poszczególnych państw połączenie dokonywanych wyborów i różnorodnych strategii w kontekście promowania kształcenia uczniów, konieczne będzie przedsięwzięcie znacznie większej liczby działań. Zadanie to mogą znacznie ułatwić porównania w skali międzynarodowej. Takie porównania pozwalają spojrzeć na system edukacji w danym państwie z perspektywy planowanych, wdrożonych i zrealizowanych działań w innych częściach świata. Pokazują także możliwości działań w obszarze edukacji w kontekście jakości, równości dostępu do nauki oraz wydajności usług związanych z kształceniem. Mogą także ułatwić zrozumienie metod rozwiązywania podobnych problemów w innych systemach edukacji.

W tegorocznym wydaniu publikacji *Edukacja w zarysie* można znaleźć odpowiedzi na następujące pytania: jakie wyniki uzyskują 15-latkowie w zakresie nauk ścisłych i przyrodniczych (**wskaźnik A5**), jakie jest podejście rodziców do szkoły i nauki tych przedmiotów (**wskaźnik A6**), czy status społeczno-ekonomiczny rodziców wpływa na decyzję ucznia o kontynuacji nauki na poziomie szkoły wyższej (**wskaźnik A7**), na jakie zasoby i usługi w dziedzinie edukacji przeznaczane są środki finansowe (**wskaźnik B6**), jaki udział w edukacji ma kształcenie zawodowe (**wskaźnik C1**), czy osoby dorosłe uczestniczą w szkoleniach i uczą się w miejscu pracy (**wskaźnik C5**), w jaki sposób wykorzystywane są oceny w systemach edukacyjnych (**wskaźnik D5**) oraz jaki jest poziom podejmowania decyzji w systemach edukacji (**wskaźnik D6**).

OECD będzie z zaangażowaniem dążyć do opracowywania kolejnych porównań w skali międzynarodowej, właściwych dla konkretnych dziedzin polityki, nie tylko w obszarach, w których jest to obecnie wykonalne, ale także w takich, w których nadal wymagane są znaczne inwestycje w prace koncepcyjne. Do osiągnięcia tego celu istotnie przyczynią się: wdrożenie międzynarodowego badania dotyczącego rozwoju zawodowego nauczycieli OECD (TALIS, Teaching and Learning International Survey), stanowiącego przełomowe rozwiązanie zarówno w ujęciu koncepcyjnym, jak i metodologicznym, dalszy rozwój programu międzynarodowej oceny umiejętności uczniów OECD (PISA, Programme for International Student Assessment) oraz jego poszerzenie dzięki programowi na rzecz

międzynarodowej oceny kompetencji dorosłych OECD (PIAAC, Programme for the International Assessment of Adult Competencies), a także wstępne prace dotyczące badania możliwości oceny wyników nauczania na poziomie szkolnictwa wyższego (AHELO).

Pełny tekst sprawozdania można znaleźć na stronie
www.oecd.org/edu/eag2008

Podsumowanie zawiera łącza **StatLink**, usługi umożliwiającej dostęp do arkuszy Excel™ odnoszących się do drukowanego tekstu!

© OECD 2008

Niniejsze podsumowanie nie jest oficjalnym tłumaczeniem materiałów OECD.

Kopiowanie niniejszego podsumowania jest dozwolone pod warunkiem zamieszczenia informacji o prawach autorskich OECD i tytułu oryginalnej publikacji.

Wielojęzyczne podsumowania są tłumaczeniami fragmentów dokumentów OECD, pierwotnie opublikowanych w językach angielskim i francuskim.

Są one dostępne bezpłatnie w internetowej księgarni OECD: www.oecd.org/bookshop/

Dokładniejsze informacje można uzyskać, kontaktując się z Działem Praw Autorskich i Tłumaczeń w Dyrektoracie do Spraw Publicznych i Komunikacji: rights@oecd.org, faks: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal, 75116
Paris, France

Zachęcamy do odwiedzania naszej strony internetowej: www.oecd.org/rights/

